

In Search of Developing Quality Assurance Model for Afghanistan Higher Education with Focus on the Role of New Technologies

Allah Mohammad Behzad

Ph.D. Student in Educational Administration, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran. E-mail: nasiri.behzad2@gmail.com

Abbas Abbaspour*

Corresponding Author, Professor, Department of Educational Administration & Planning, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran. E-mail: abbaspour1386@gmail.com

Saeed Ghiasi Nodooshan

Associate Professor, Department of Educational Administration & Planning, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran. E-mail: ghiasi@atu.ac.ir

Ali Khorsandi Taskoh

Associate Professor, Department of Educational Administration & Planning, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran. E-mail: khorsandi@gmail.com

Samad Borzooian

Assistant Professor, Department of Educational Administration & Planning, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran. E-mail: borzooian@gmail.com

ABSTRACT

The purpose of this research was to develop a quality assurance model for higher education in Afghanistan with focus on the role of new technologies. In this research, the qualitative method and the grounded theory approach were used. Data collection tool included semi-structured interviews, and in-depth interviews were conducted with 16 members of quality assurance committees of public universities in Kabul city until theoretical saturation was reached. Purposeful sampling method was used, and individuals were selected using snowball sampling method. Based on the findings, 487 initial codes, 187 concepts, and 30 sub-categories were identified in the coding stage. Then, in the axial coding stage, sub-categories and concepts were related to each other, and finally, selective coding was conducted following Strauss and Corbin's paradigmatic model. The components of accountability, competitiveness, transformation of humanities, indigenization, economic factors, and quality assurance process of evaluation were identified as causal conditions; goal structure and educational program, faculties capacity, student capabilities, university environment, and infrastructure were identified as contextual conditions; and scarcity of financial resources, study resources, administrative bureaucracy, faculty/student situation, information technology, and indigenous quality assurance model were identified as intervening conditions. Continuous assessment, curriculum development, faculty empowerment, effective communication, strengthening university, community and industry relations were categorized as strategies, and individual, organizational, and extra-organizational outcomes were classified as Consequences. Ultimately, the results of this research indicated that quality assurance in Afghanistan higher education depends on the existence of specialized individuals, allocation of necessary resources, leadership support, and the level of independence of universities.

Keywords: Higher education of Afghanistan, New technologies, Quality, Quality assurance

Cite this Article: Behzad, A. M., Abbaspour, A., Ghiasi Nodooshan, S., Khorsandi Taskoh, A & Borzooian, S. (2024). In Search of Developing Quality Assurance Model for Afghanistan Higher Education with Focus on the Role of New Technologies. *Technology of Instruction and Learning*, 7(23), 9-36. <https://doi.org/10.22054/jti.2024.78395.1445>

Introduction

More than two decades have passed since the systematic approaches of quality in higher education have been prioritized in academic discourse. During this period, it has been tried to follow organizational frameworks to address the strategic goals of formalizing quality assurance processes in the direction of consistency, comparability and continuity for development planning (Greere, 2023). Quality assurance in education is considered essential for ensuring continuity, accountability, and implementation of education in higher education institutions. In today's modern world, only universities with good reputation and high competitiveness can succeed in the increasingly global competition (Umbase, 2023). The necessity of quality assurance can be in registering students, maintaining reputation, setting educational goals based on market needs, training of skillful workforce and demonstrating commitment to excellence, encouraging continuous development, and accountability to rapidly changing educational trends and demands (Kayyali, 2023). In recent years, university graduates have also faced increasing challenges in transitioning from learning to the workforce, which has highlighted the involvement of employers in organizational management and curriculum reform. Here, universities can establish a structured quality assurance framework to collect feedback from graduates and collaborate with industry to provide internships and equip graduates with employable skills (Hou et al., 2023). Nowadays, training of specialized workforce and the development of new sciences and technologies for the society is the mission of universities (Rahimian et al., 2017). Information and communication technology (ICT) is one of the most effective components that has been able to affect people's personal and social life and change their lifestyle (Gohari et al., 2024). In the meantime, artificial intelligence (AI) has become one of the decisive trends of society and the paradigm of the fourth industrial revolution, and compared to all technologies, it has transformed university learning methods with a high speed and wide spread with its rapid development (Hosseini Moghadam, 2023). A correct and responsible use of AI, with the advantage of being data-driven and creating a vast and unlimited field of education, leads to effective learning. In addition, it outlines the potential path of human-machine dialogue systems and provides a deep insight into future learning and educational goals and functions (Mohamadi et al., 2024). In addition, studies show that with the rapid

development of information technology (IT), most face-to-face educational environments are equipped with new technologies and have created changes in the concept and method of learning as a continuous and lifelong process. According to the mentioned cases, the use of IT in quality assurance of higher education is considered essential. The primary goal of using information technology in university quality assurance management is to increase applicants' satisfaction with the educational process in higher education institutions using information systems. By using IT in management for quality assurance in higher education, items such as, the quality of educational activities, scientific activities, and university management need to be ensured (Kobets et al., 2021).

Research Questions

What are the components of the ideal quality assurance model in Afghanistan's higher education?

- What are the causal conditions of quality assurance in Afghanistan's higher education?
- What are the contextual conditions of quality assurance in Afghanistan's higher education?
- What are the intervening conditions of quality assurance in Afghanistan's higher education?
- What are the successful implementation strategies of quality assurance in Afghanistan's higher education?
- What are the consequences of successful implementation of quality assurance in Afghanistan's higher education?

Literature Review

Although quality has emerged as one of the key terms in higher education since the 1980s, in the current situation, it is in the spotlight as one of the important topics of higher education.

In order to provide a new conceptual model for improving the quality of services of higher education institutions in scientific, administrative, and research fields, Aithal and Maiya (2023) proposed strategies such as innovations, best practices, and institutional differentiation to identify the key factors that contribute to the provision of quality services helpful in each region and introduced a model that can be used to evaluate and improve current practices.

Anyidoho (2023) conducted a study entitled “Exploring internal quality assurance management practices: Experiences of some quality assurance actors at the University of Ghana”. The aim of this study was

to investigate views of quality assurance actors on internal quality assurance management practices at Ghana University (GU). The themes that emerged from the data showed that GU uses system model of quality assurance management. The results showed that GU faces challenges such as, lack of well-resourced quality assurance sub-committees at the policy implementation levels, inadequate quality assurance stakeholders' involvement, and neglect of quality assurance measures for the educational outcome sub-system. The findings suggest that GU needs to establish well-resourced quality assurance sub-committees at the policy implementation levels to improve its internal quality assurance management.

Quality assurance is a comprehensive and specialized issue, and on the other hand, there is no appreciable executive history in the history of public universities in universities located in Kabul. Therefore, the purpose of this study is to establish a model of quality assurance for the humanities fields of public universities in Kabul to meet the needs of students, scientific community and stakeholders.

Methodology

In this research, the qualitative method and the grounded theory approach were used. Data collection tool included semi-structured interviews. In-depth interviews were conducted with 16 members of quality assurance committees of public universities in Kabul until theoretical saturation was reached. Purposeful sampling method was employed, and individuals were selected using snowball sampling method. The research questions were sent about one week before interview to interviewees through WhatsApp. At the beginning of interview, the interviewees were given some information on the research method and the nature of the subject and the interview were conducted face to face in their offices. The duration of the interview was between 45 and 110 minutes, depending on the depth of the answers until satisfactory answers were reached. The data were analyzed through open, axial, and selective coding through MAXQDA 2020 software. In order to measure the validity of the interview questions, views of several lecturers and experts were obtained. For checking the reliability of extracted components of quality assurance, a poll was held for interviewees and the results were approved by them.

Conclusion

As the results of this research show, in order to improve the quality assurance system of Afghanistan's higher education, it is necessary for the Ministry of Higher Education to focus on the operational foundation of quality improvement, such as providing financial resources, infrastructure, autonomy of universities, training of experts, individual development of students, and quality culture. In the next step, it needs to design quality assurance standards according to the global standards and the dominant conditions and needs of the society.

One of the limitations of the current study was the sampling. Due to security and economic problems, only faculty members and officials of the quality assurance committees of the public universities of Kabul were interviewed. Therefore, it is difficult to generalize this research to all public and private universities in Afghanistan. The reluctance and lack of interest of the members of the quality assurance committees of universities in taking part in interviews and the lack of favorable conditions for interviewing female professors were among the other limitations of this research.

According to the findings of the research, it is suggested that the internationally accepted standards and indicators of quality assurance should be developed according to the conditions of Afghanistan for practical measures to policymakers of Afghanistan's higher education. Development of information technology and infrastructure of practical learning, professional development, and communication skills, teamwork of faculty members and employees, strengthening university relations with society and industry for curriculum development according to the needs of the market and society, promotion of evaluation culture, and providing constructive feedback and paying attention of policymakers on conducting more applied research on quality assurance in higher education of Afghanistan at university level are imperative.

در جستجوی تدوین الگوی تضمین کیفیت برای آموزش عالی افغانستان با تمرکز بر نقش فناوری‌های نوین

الله محمد بهزاد

رایانامه: nasiri.behzad2@gmail.com

عباس عباس پور*

نویسنده مسئول، استاد گروه مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران. رایانامه: abbaspour1386@gmail.com

سعید غیائی ندوشن

دانشیار گروه مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران. رایانامه: ghiasi@atu.ac.ir

علی خورسندی طاسکوه

دانشیار گروه مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران. رایانامه: khorsandi@gmail.com

صمد برزویان

استادیار گروه مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران. رایانامه: borzooian@gmail.com

چکیده

هدف این پژوهش تدوین الگوی تضمین کیفیت برای آموزش عالی افغانستان با تمرکز بر نقش فناوری‌های نوین بود. در این پژوهش از روش کیفی و رویکرد نظریه داده بنیاد استفاده شد. ابزار گردآوری داده‌ها مصاحبه نیمه ساختاریافته بوده و تا رسیدن به اشباع نظری با ۱۶ تن از اعضای کمیته‌های تضمین کیفیت دانشگاه‌های دولتی شهر کابل مصاحبه عمیق انجام شد. روش نمونه‌گیری هدفمند بود و افراد به روش گلوله برفی انتخاب شد. بر اساس تحلیل یافته‌ها ۴۸۷ کد اولیه، ۱۸۷ مفهوم و ۳۱ مقوله فرعی در مرحله کدگذاری باز شناسایی گردید، سپس در مرحله کدگذاری محوری، مقوله‌های فرعی و مفاهیم باهم ارتباط داده شد و در نهایت کدگذاری گزینشی در قالب الگوی پارادایمی اشتراوس و کوربین انجام شد. مؤلفه‌های مسئولیت‌پذیری، رقابت‌پذیری، تحول علوم انسانی، بومی‌سازی، عوامل اقتصادی و تضمین کیفیت فرایند ارزشیابی به‌عنوان عوامل علی؛ ساختار اهداف و برنامه آموزشی، ظرفیت اعضای هیئت علمی، توانایی دانشجویان، فضای حاکم دانشگاه و تجهیزات ذیل شرایط زمینه‌ای؛ کمبود منابع مالی، منابع مطالعاتی، بروکراسی اداری، وضعیت استاد/دانشجو، فناوری اطلاعات و الگوی بومی تضمین کیفیت به حیث عوامل مداخله‌گر؛ ارزشیابی مستمر، برنامه‌ریزی درسی، توانمندسازی اعضای هیئت علمی، ارتباطات مؤثر، تحکیم روابط دانشگاه با جامعه و صنعت به‌مثابه راهبردها و پیامدهای فردی، سازمانی و فراسازمانی به‌عنوان پیامدها طبقه‌بندی شدند. در نهایت نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد که موضوع تضمین کیفیت در آموزش عالی افغانستان بستگی به موجودیت افراد متخصص، تخصیص منابع موردنیاز، حمایت هیئت رهنبری و میزان استقلال دانشگاه‌ها دارد.

کلیدواژه‌ها: آموزش عالی افغانستان، تضمین کیفیت، فناوری‌های نوین، کیفیت

استناد به این مقاله: بهزاد، الله محمد، عباس پور، غیائی ندوشن، سعید، خورسندی طاسکوه، و برزویان، صمد. (۱۴۰۳). در جستجوی تدوین الگوی تضمین کیفیت برای آموزش عالی افغانستان با تمرکز بر نقش فناوری‌های نوین. *فناوری‌های آموزشی در یادگیری*، ۷(۲۳)، ۳۶-۹. <https://doi.org/10.22054/jti.2024.78395.1445>

مقدمه

امروزه در دنیای اقتصاد، مزیت رقابتی سازمان‌ها در توانایی آنان برای ایجاد، انتشار و تجاری سازی محصولات دانش نهفته است. فرآیند خلق دانش مستلزم تعامل دانشگاه‌ها، سازمان‌های تحقیق و توسعه، صنایع، دولت‌ها و کنشگران اجتماعی است. دانشگاه‌ها به‌عنوان نمایندگان آموزش عالی به‌منظور ایجاد یک محصول دانشی با سایر کنشگران در این فرآیند هماهنگی و همکاری می‌نمایند (Srivastava & Hussaini, 2023). چنانچه، دانش کسب‌شده از طریق آموزش به‌سرعت به ابزار قدرتمندی تبدیل می‌شود که مزایایی را به‌عنوان مزیت رقابتی شخصی یا برای توسعه سازمان‌ها فراهم می‌کند. با این حال، مشکلی که در حال حاضر برای سازمان‌ها ایجاد می‌شود را می‌توان به‌عنوان یک فرصت یا یک تهدید شناسایی کرد. در صورت آگاهی سازمان‌ها از امواج جدید دانش این امر به فرصت تبدیل شده و در صورت عدم آگاهی‌شان از تحقیقات جدید به تهدید تبدیل خواهد شد؛ بنابراین، مؤسسه‌های آموزش عالی باید متخصصان حرفه‌ای را در مرز دانش به سازمان‌ها تقدیم کنند تا چالش‌ها را به فرصت تبدیل نمایند (Zuluaga-Ortiz et al., 2023). در سال‌های اخیر، فارغ‌التحصیلان دانشگاهی نیز با چالش‌های فزاینده‌ای در انتقال از آموزش به نیروی کار مواجه شده‌اند که این امر مشارکت کارفرمایان را در مدیریت سازمانی و اصلاح برنامه درسی برجسته ساخته است. در اینجا دانشگاه‌ها می‌توانند یک چارچوب تضمین کیفیت ساختاریافته را به‌منظور جمع‌آوری بازخوردهای فارغ‌التحصیلان و همکاری با صنعت برای کارآموزی و مجهز ساختن دانش‌آموختگان با مهارت‌های اشتغال‌پذیری، ایجاد کنند (Hou et al., 2023). از سویی هم، در عصر حاضر تربیت نیروی انسانی متخصص و توسعه علوم و فناوری‌های جدید برای جامعه از جمله رسالت دانشگاه‌ها به حساب می‌آید (رحیمیان و همکاران، ۱۳۹۶). فناوری اطلاعات و ارتباطات یکی از مؤثرترین مؤلفه‌هایی است که توانسته زندگی فردی و اجتماعی انسان‌ها را تحت تأثیر قرار داده و باعث تغییر سبک زندگی آن‌ها گردد (گوهری و همکاران، ۱۴۰۲). در این میان، هوش مصنوعی به‌عنوان یکی از روندهای سرنوشت‌ساز جامعه و پارادایم انقلاب صنعتی چهارم مبدل گردیده و نسبت به همه فناوری‌ها با سرعت زیاد و گسترش وسیع روش‌های آموزش دانشگاهی را متحول نموده است (حسینی مقدم، ۱۴۰۲). در صورتی که هوش مصنوعی به‌طور درست و مسئولانه با برخورداری از مزیت داده‌محوری و ایجاد زمینه وسیع و نامحدود آموزش استفاده گردد باعث یادگیری اثربخش

می‌شود. در کنار این، می‌تواند در آینده مسیر بالقوه سیستم‌های گفتگوی انسان و ماشین را ترسیم نموده و نسبت به اهداف و عملکردهای آموزشی و یادگیری آینده بینشی عمیق را نشان دهد (محمدی و همکاران، ۱۴۰۲). علاوه بر آن مطالعات نشان می‌دهد که با توسعه سریع فناوری اطلاعات اکثر محیط‌های آموزشی حضوری با فناوری‌های نوین مجهز شده و تغییراتی را در مفهوم و نحوه آموزش به‌عنوان یک فرایند مستمر و مادام‌العمر ایجاد نموده است. از این جهت است که تقاضای دانشجویان برای آموزش مجازی و محیط‌های یادگیری انعطاف‌پذیر نسبت به گذشته بیشتر شده است (احمدی، ۱۴۰۱). با توجه به موارد یادشده، استفاده از فناوری اطلاعات در تضمین کیفیت آموزش عالی ضروری پنداشته می‌شود و هدف اولیه استفاده از فناوری اطلاعات در مدیریت تضمین کیفیت دانشگاه، افزایش رضایت متقاضیان از فرآیند آموزشی در مؤسسه‌های آموزش عالی با استفاده از سیستم‌های اطلاعاتی است. با استفاده از فناوری اطلاعات در مدیریت، با هدف تضمین کیفیت آموزش عالی، باید مواردی چون: حوزه فعالیت‌های آموزشی، حوزه فعالیت‌های علمی و حوزه مدیریت دانشگاه تضمین شود (Kobets et al., 2021). استفاده از فناوری اطلاعات جهت تحقق تضمین کیفیت در آموزش عالی بستگی به عملکرد رهبران آموزشی دارد. توسعه رهبری برای تمام سازمان‌ها و بخصوص مؤسسه‌های آموزش عالی نقش کلیدی را ایفا می‌نماید و لازم است مؤسسه‌های آموزشی روی برنامه‌های توسعه رهبری سرمایه‌گذاری نمایند تا رهبران را با دانش و مهارت‌های موردنیاز برای عبور از پیچیدگی‌های تضمین کیفیت مجهز سازند. این برنامه‌ها روی تقویت هوش هیجانی، ارتباطات مؤثر، حل تعارض و ارائه راهبردهای رهبری تطبیقی تمرکز نمایند (Nadeem, 2023).

از زمانی که رویکردهای نظام‌مند کیفیت در آموزش عالی در اولویت گفتمان دانشگاهی قرار گرفته، بیش از دو دهه می‌گذرد. در این مدت سعی بر آن بوده تا چارچوب‌های سازمانی برای رسیدگی به اهداف راهبردی رسمی سازی فرایندهای تضمین کیفیت در راستای سازگاری، مقایسه‌پذیری و تداوم برای برنامه‌ریزی توسعه دنبال شود (Greere, 2023). تضمین کیفیت آموزش به‌منظور تداوم، پاسخگویی و اجرای آموزش در مؤسسه‌های آموزش عالی امری ضروری پنداشته می‌شود و تنها دانشگاه‌هایی می‌توانند در رقابت جهانی فزاینده موفق شوند که از شهرت خوب و رقابت‌پذیری بالا برخوردار باشند (Umbase, 2023). ضرورت تضمین کیفیت را می‌توان در موضوعات جذب دانشجویان، حفظ شهرت،

ارتباط اهداف آموزشی با نیازهای بازار، ایجاد نیروی کار آموزش دیده و نشان دادن تعهد به تعالی، تشویق توسعه مستمر و پاسخگویی در برابر روندها و تقاضاهای آموزشی در حال تغییر سریع جستجو کرد (Kayyali, 2023). اهمیت تضمین کیفیت را می‌توان در نقش مؤثر آن در بهبود فرآیند تدریس و تحقیق، مقررات بخش آموزش عالی، پاسخگویی و شفافیت در آموزش عالی، افزایش رقابت در آموزش عالی، ایجاد شهرت و ارتقاء وضعیت جاری ردگیری نمود (Bwalya, 2023). بررسی‌ها نشان می‌دهد که دلایلی همچون حصول اطمینان از پاسخگویی جهت استفاده از بودجه عمومی در آموزش عالی و ارائه اطلاعات به دانشجویان در فرآیند تصمیم‌گیری آن‌ها برای درخواست و پذیرش در مؤسسه‌های آموزش عالی یکی از عوامل اصلی گسترش تضمین کیفیت در آموزش عالی است (Lucander & Christersson, 2020).

پیشینه پژوهش

هرچند از دهه ۱۹۸۰ به بعد، کیفیت به‌مثابه یکی از اصطلاحات کلیدی در آموزش عالی مطرح گردیده است؛ لکن، در شرایط کنونی به‌عنوان یکی از مباحث داغ آموزش عالی در کانون توجه قرار دارد. درباره معنی کیفیت و روش‌های ارزیابی آن اختلاف نظرهای زیادی وجود دارد. تعریف کیفیت، به‌مثابه استثناء، کمال، تناسب باهدف، ارزش اقتصادی و تحول مورد تأیید اکثر محققان قرار گرفته است که این مفاهیم چارچوب‌های تحلیلی مختلفی را برای تفسیر معنای کیفیت در آموزش عالی ارائه می‌دهند و تناسب باهدف، ازجمله پرتفردارترین روش ارزیابی کیفیت در آموزش عالی به‌حساب می‌آید (Cheng, 2019).

تضمین کیفیت به‌مثابه یک فرآیند برنامه‌ریزی‌شده، سیستماتیک و ساختاریافته فعالیتی است که از سوی یک مؤسسه آموزش عالی جهت اطمینان از اینکه ورودی‌ها، فرآیندها، خروجی‌ها نه تنها قادر به تولید ارزش افزوده هستند، بلکه توان برآورده‌سازی نتایج مورد انتظار و الزامات مشخص شده را به همراه دارد و می‌تواند تضمینی برای محیط یادگیری باشد که در آن محتوای برنامه‌ها، فرصت‌های یادگیری و امکانات متناسب باهدف در کانون توجه قرار دارد (Kwandayi, 2021 & Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area, 2015).

Aithal and Maiya (2023)، به‌منظور ارائه الگوی مفهومی جدیدی برای ارتقاء کیفیت خدمات مؤسسه‌های آموزش عالی در حوزه‌های علمی، اداری و پژوهشی با پیشنهاد

راهبردهایی مانند نوآوری‌ها، تجارب برتر و تمایز نهادی به شناسایی عوامل کلیدی که در ارائه خدمات باکیفیت در هر منطقه سهم یاری دارند، پرداختند و الگویی را معرفی نمودند که می‌تواند برای ارزیابی و بهبود شیوه‌های فعلی مورد استفاده قرار گیرد.

Anyidoho (2023)، در پژوهشی با عنوان بررسی شیوه‌های مدیریت تضمین کیفیت داخلی: تجربیات برخی از کنشگران تضمین کیفیت در دانشگاه غنا بر اساس مضامین به‌دست آمده از داده‌ها نشان داد که دانشگاه یاد شده دارای یک خط‌مشی تضمین کیفیت جامع و ساختار اجرایی خط‌مشی است و از مدل سیستمی نظام مدیریت تضمین کیفیت متشکل از زیرسیستم‌های ورودی، فرآیند، خروجی و نتیجه استفاده می‌کند. نتایج نشان داد که فقدان کمیته‌های فرعی تضمین کیفیت با منابع خوب در سطوح اجرای سیاست، مشارکت ناکافی ذینفعان تضمین کیفیت و غفلت از اقدامات تضمین کیفیت در زیرسیستم نتایج آموزشی را به همراه دارد. یافته‌ها حاکی از آن است که دانشگاه غنا نیاز دارد تا به منظور بهبود مدیریت تضمین کیفیت داخلی خود، کمیته‌های فرعی تضمین کیفیت با منابع خوب در سطوح اجرایی سیاست ایجاد نماید. واحد تضمین کیفیت دانشگاهی باید اقدامات تضمین کیفیت نتیجه آموزشی را با انجام مطالعات ردیاب، نظرسنجی رضایت کارفرما، نظرسنجی فارغ‌التحصیلان و نظرسنجی‌های ادراک جامعه همان‌طور که در سند سیاست تضمین کیفیت دانشگاه غنا تصریح شده است، اجرا کند.

نامداری پژمان و همکاران (۱۳۹۸) در مقاله‌ای تحت عنوان شناسایی مؤلفه‌های اثرگذار در تضمین کیفیت آماده‌سازی دانشجو معلمان در دانشگاه فرهنگیان، ۱۵ مؤلفه اثرگذار را در تضمین کیفیت آماده‌سازی دانشجو معلمان شناسایی کرده‌اند که این مؤلفه‌ها عبارت‌اند از: کارورزی، برنامه درسی، برنامه غیردرسی، اعضای هیئت علمی، معلمان راهنمای کارورزی، مدیران، مربی‌گری و الگوی نقش، فرایند یاددهی-یادگیری، هدف‌گذاری، فرهنگ سازمانی، تمرکززدایی، سنجش و گزینش ورودی، نومعلمی، آینده-پژوهی و فراکنشگری و نظام ارزیابی.

با توجه به مطالب فوق و تجربه‌ی زیسته محقق به‌عنوان عضو همتای بیرونی^۱ کمیته‌ی تضمین کیفیت و اعتبارسنجی وزارت تحصیلات عالی افغانستان ملاحظه می‌شود که اکثر اعضای هیئت علمی، مدیران اداری و دانشجویان از مفهوم تضمین کیفیت در آموزش عالی

و فرایند آن آگاهی کافی ندارند و به دید یک فعالیت اجباری و نه داوطلبانه به آن می‌نگرند و تضمین کیفیت را گردآوری مستندات و شواهد محض بدون عملی کردن فعالیت‌های مستند شده می‌پندارند. همچنان معیارهای تضمین کیفیت آموزش عالی افغانستان وارداتی بوده و اکثر دانشگاه‌ها در تفسیر معیارها، نبود زیرساخت و بودجه کافی، نبود سنج‌های دقیق اندازه‌گیری معیارها و کمبود ارزیاب‌های متخصص با چالش مواجه هستند، که باید به آن توجه جدی صورت گیرد. کم‌رنگ بودن مشارکت همه اعضای هیئت‌علمی، مدیران، دانشجویان و ذینفعان در فرایند تضمین کیفیت، نهادینه نشدن فرهنگ کیفیت در دانشگاه‌ها و محدودیت آزادی آکادمیک از نکات دیگری است که باعث نگرانی‌های دانشگاه‌های مورد مطالعه شده و به جدیت بر بهبود عملکرد آن‌ها تأثیر گذاشته است و در صورت عدم توجه به آن ممکن دانشگاه‌ها با پیامدهای ناگوار همراه باشد که سایر فعالیت‌ها را تحت شعاع قرار داده و مانع رسیدن به اهداف آموزشی و سازمانی شده و این سازمان‌ها نتوانند در دنیای رقابتی امروزی بقاء و استمرار خود را حفظ کنند. نظام آموزش عالی افغانستان با چالش‌هایی در مورد تضمین کیفیت آموزش عالی مواجه است و نسبت به درک مفهوم تضمین کیفیت و فعالیت‌های آن میان دیدگاه‌های اعضای هیئت‌علمی دانشگاه‌ها تفاوت‌هایی وجود دارد. در دانشگاه‌های پژوهش‌محور درگیری در فرایند تضمین کیفیت و اعتبارسنجی یک فعالیت جمعی و مشارکتی محسوب می‌شود، در حالی که در دانشگاه‌های آموزش‌محور این فرایند یک فعالیت فردی پنداشته می‌شود، زیرا تنها واحدهای رهبری و تضمین کیفیت در این فرایند دخیل هستند (Mussawy & Rossman, 2020). از طرف دیگر این مسئله یک حوزه تخصصی و علمی است که در کانون دانشگاه‌های پیشرو دنیا قرار گرفته و متخصصان این حوزه، مطالعاتی را روی آن انجام داده‌اند. چنانچه، هان (۲۰۲۰) بیان می‌دارد که در حال حاضر تضمین کیفیت و اعتبارسنجی وظایف بسیار مهمی هستند و یکی از دغدغه‌های اصلی سازمان‌های آموزش عالی پنداشته می‌شوند؛ زیرا، دانشگاه‌ها می‌توانند به وسیله فعالیت‌های تضمین کیفیت به اهداف خود رسیده و نیازهای فراگیران و جامعه را فراهم سازند.

بر پایه نکات یادشده مسئله اصلی این پژوهش این است که به‌رغم اهمیت و ضرورت تضمین کیفیت در آموزش عالی افغانستان تاکنون الگوی قابل استناد برای آن ارائه نشده است؛ بنابراین طراحی یک الگوی تضمین کیفیت برای نظام آموزش عالی افغانستان مستلزم شناسایی مؤلفه‌ها و ابعاد مختلف نظام تضمین کیفیت برحسب تجارب جهانی و توسعه آن‌ها

برحسب شرایط افغانستان است. در این راستا یکی از راه‌های بومی‌سازی تسهیم نمودن دیدگاه‌های کنشگران متعدد نظام آموزش عالی است که از کلیدی‌ترین آن‌ها مسؤولین کمیته‌های تضمین کیفیت و آن عده اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها که از دانش، تخصص و تجربه کافی برخوردار بوده و به‌مثابه رهبران آن نظام، موفقیت هر نوع الگویی درزمینه تضمین کیفیت در آموزش عالی در گرو پذیرش، همکاری و همراهی آنان است.

با توجه به اینکه موضوع تضمین کیفیت یک موضوع جامع و تخصصی است و از طرف دیگر سابقه اجرایی قابل‌اعتنایی در پیشینه دانشگاه‌های دولتی شهر کابل وجود ندارد بنابراین، هدف این پژوهش این است تا ما به‌عنوان نمایندگان اصلی نظام آموزش عالی افغانستان دانشگاه‌های دولتی شهر کابل را در کانون توجه قرار داده و با استفاده از روش کیفی نظریه داده‌بنیاد، پیشینه‌های قبلی را در این زمینه مرور نموده و با انجام مصاحبه نیمه ساختاریافته و عمیق با اعضای کمیته‌های تضمین کیفیت دانشگاه‌ها، الگویی را برای تضمین کیفیت رشته‌های علوم انسانی دانشگاه‌های دولتی شهر کابل تدوین نموده تا پاسخگوی نیازمندی دانشجویان، جامعه علمی و ذینفعان باشد.

سؤال اصلی تحقیق: مؤلفه‌های الگوی مطلوب تضمین کیفیت در آموزش عالی افغانستان چگونه است؟

سؤال‌های فرعی تحقیق از قرار زیر است:

- شرایط علی تضمین کیفیت آموزش عالی افغانستان کدامند؟
- عوامل بسترساز تضمین کیفیت آموزش عالی افغانستان کدامند؟
- عوامل مداخله‌گر تضمین کیفیت آموزش عالی افغانستان کدامند؟
- راهبردهای اجرای موفق تضمین کیفیت آموزش عالی افغانستان کدامند؟
- پیامدهای اجرای موفقیت‌آمیز تضمین کیفیت در آموزش عالی افغانستان چیست؟

روش

این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر چارچوب روش شناختی کیفی بوده و با روش نظریه داده بنیاد سیستماتیک اشتراوس و کوربین انجام شده است. نظریه داده بنیاد نوعی از تحقیقات کیفی است که در سال ۱۹۶۷ م. توسط دو دانشمند آمریکایی به نام‌های گلنزر و اشتراوس معرفی گردید. این روش به خاطری داده بنیاد نامیده می‌شود که نظریه ساخته شده از مفاهیم، از داده‌هایی استخراج می‌شود که در طول فرایند تحقیق گردآوری می‌شوند، نه از مفاهیم پیش تعیین شده (Corbin & Straus, 2015, 31).

جامعه آماری این تحقیق خبرگان و اعضای کمیته‌های تضمین کیفیت دانشگاه‌های دولتی کابل بود و تا رسیدن به اشباع نظری با تعداد ۱۶ تن از افراد خبره و متخصص در حوزه تضمین کیفیت مصاحبه نیمه ساختاریافته و عمیق صورت گرفت. در این تحقیق برای انجام مصاحبه از روش نمونه‌گیری هدفمند استفاده شد و جهت پیدا کردن افراد خبره و درگیر در فرایند تضمین کیفیت دانشگاه‌ها از روش نمونه‌برداری ارجاعی زنجیره‌ای یا گلوله برفی استفاده شد. سؤالات مصاحبه حدود یک هفته قبل از طریق واتساپ در اختیار مصاحبه‌شوندگان قرار گرفت. در آغاز برای مصاحبه‌شوندگان معلومات در رابطه به روش تحقیق و ماهیت موضوع ارائه گردید و مصاحبه‌ها به صورت رودررو در دفترهای کاری‌شان انجام شد ولی با بعضی‌ها نسبت عدم موجودیتشان از طریق واتساپ تماس گرفته شد و صدای آن‌ها ضبط گردید. مدت‌زمان مصاحبه با توجه به عمق پاسخ‌ها و ارائه معلومات توسط مصاحبه‌شوندگان تا رسیدن به پاسخ‌های قناعت بخش بین ۴۵ تا ۱۱۰ دقیقه بود.

جدول ۱. اطلاعات بخش توصیفی یا متغیرهای جمعیت شناختی مصاحبه

کد مصاحبه‌شونده	جنسیت	درجه تحصیل	رشته تحصیلی	سمت	مدت‌زمان مصاحبه
الف	مرد	کارشناسی ارشد	علوم اسلامی	مدیر گروه و عضو کمیته تضمین کیفیت دانشگاه	۴۵ دقیقه
ب	مرد	کارشناسی ارشد	تعلیم و تربیت	مدیر گروه و عضو کمیته تضمین کیفیت دانشگاه	۵۰ دقیقه
ج	مرد	کارشناسی ارشد	محاسبه	معاون دانشکده و عضو کمیته تضمین کیفیت دانشگاه	۵۲ دقیقه
د	مرد	دکتری تخصصی	ارتباطات	استاد و آمر تضمین کیفیت دانشگاه	۸۰ دقیقه

مدت زمان مصاحبه	سمت	رشته تحصیلی	درجه تحصیل	جنسیت	کد مصاحبه‌شونده
۱۱۰ دقیقه	مدیر گروه و عضو کمیته تضمین کیفیت دانشگاه	جامعه‌شناسی	دکتری تخصصی	مرد	ه
۱۰۰ دقیقه	مدیر گروه و عضو کمیته تضمین کیفیت دانشگاه	جغرافیا	کارشناسی ارشد	مرد	و
۶۵ دقیقه	آمر برنامه کمیته کارشناسی ارشد رشته فقه	فقه اسلامی	دکتری تخصصی	مرد	ز
۹۰ دقیقه	مدیر گروه و عضو کمیته تضمین کیفیت دانشگاه	روان‌شناسی	کارشناسی ارشد	مرد	ح
۷۰ دقیقه	رئیس برنامه کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی	پالیسی و اداره عامه	کارشناسی ارشد	مرد	ط
۶۸ دقیقه	استاد و عضو کمیته تضمین کیفیت دانشگاه	مدیریت آموزشی	کارشناسی ارشد	مرد	ی
۸۵ دقیقه	معاون دانشکده و عضو کمیته تضمین کیفیت دانشگاه	فلسفه تعلیم و تربیه	دکتری تخصصی	مرد	ک
۷۶ دقیقه	استاد و عضو کمیته تضمین کیفیت دانشگاه	مدیریت آموزشی	کارشناسی ارشد	مرد	ل
۶۵ دقیقه	رئیس دانشگاه و عضو بورد تضمین کیفیت وزارت تحصیلات عالی	ادبیات فارسی	کارشناسی ارشد	زن	م
۸۰ دقیقه	معاون علمی دانشگاه	رهبری، پالیسی و اداره آموزشی	دکتری تخصصی	مرد	ن
۷۲ دقیقه	استاد و ارزیاب بیرونی تضمین کیفیت	برنامه درسی	دکتری تخصصی	مرد	س
۸۴ دقیقه	استاد و ارزیاب بیرونی تضمین کیفیت	مدیریت آموزشی	دانشجوی دکتری تخصصی	مرد	ع

بعد از گردآوری داده‌ها، مرحله تحلیل داده‌ها با استفاده از فرایند کد گذاری داده بنیاد به سه شیوهی کد گذاری باز^۱، کد گذاری محوری^۲ و کد گذاری انتخابی^۳ صورت گرفت. در کد گذاری باز نخست کدهای اولیه، بعد کدهای ثانویه و در قدم سوم مفاهیم اولیه شناسایی

1. Open coding
2. Axial coding
3. Selective coding

گردیده و در مرحله آخر بعد از شناسایی شباهت‌ها و تفاوت‌ها مفاهیم مشابه به صورت مفاهیم انتزاعی یا مقولات تقسیم‌بندی گردید. در مرحله دوم و کدگذاری محوری فرایند مرتبط ساختن مقوله‌ها با زیر مقوله‌ها انجام شد. به این دلیل محوری نامیده می‌شود که کدگذاری حول یک مقوله محوری صورت گرفته و ابعاد و طیف‌ها با آن ارتباط داده می‌شود. در کدگذاری گزینشی به منظور ایجاد یک چارچوب نظری بزرگ‌تر مقوله‌های اصلی یا یکدیگر ارتباط داده شدند. در این مرحله، محقق به منظور ایجاد نظریه‌ای در مورد رابطه میان مقوله‌ها می‌پردازد. در این نوع کدگذاری مقوله‌ها پالایش و تلفیق می‌شوند و رابطه میان مقوله‌ها به طور حکایت‌گونه و با در نظر داشت یادداشت‌های فنی محقق به دست می‌آید. محقق باین این حکایت‌گونه به این نکته ممکن اشاره می‌نماید که چگونه بعضی عوامل روی پدیده مورد نظر اثر گذاشته و با استفاده از راهبردهای خاصی پیامدهای مشخص به وجود آمده است.

برای سنجش روایی سؤالات مصاحبه، از اساتید راهنما و چند تن از متخصصین حوزه تضمین کیفیت آموزش عالی نظرخواهی صورت گرفت که در نتیجه سؤالات مورد تأیید آنان قرار گرفت. برای بررسی پایایی یا اعتبار مؤلفه‌های استخراج شده به نظرخواهی از متخصصان که در مصاحبه‌ها شرکت داشتند پرداخته شد و نتیجه مورد تأیید آنان قرار گرفت.

یافته‌ها

در این بخش به تحلیل محتوای اطلاعات جمع‌آوری شده از مصاحبه‌ها با استفاده از سه نوع کدگذاری باز، محوری و گزینشی پرداخته شده است که نتایج مربوط به هر کدام از عوامل علی، زمینه‌ای، مداخله‌گر، راهبردها و پیامدها به ترتیب زیر ارائه شده است:

در کدگذاری باز متن مصاحبه‌ها، جمله به جمله مرور و داده‌ها به بخش‌های جداگانه خرد شد و بعد از شناسایی و برجسب‌زنی مفاهیم در مرحله دوم با مقایسه مستمر ثابت، داده‌ها با توجه به شباهت‌ها و تفاوت‌ها طبقه‌بندی شدند. بر اساس نتایج به دست آمده ۴۸۷ کد اولیه از مصاحبه‌ها استخراج شد. در قدم بعدی، با مقایسه مستمر داده‌ها و طبقه‌بندی کدهای مشابه ۱۸۵ مفهوم استخراج گردید و در مرحله اخیر مفاهیم مشابه باهم طبقه‌بندی شده و مقوله‌ها تشکیل گردید و در نهایت ۱۸۵ مفهوم در ۳۱ مقوله طبقه‌بندی شد.

چون نظریه‌ها از واژه‌ها ساخته می‌شوند، پس در این مرحله کوشش بر آن بود تا مقوله‌ها منطقی و درست نام‌گذاری گردد و معیار نام‌گذاری مقوله ارتباط منطقی آن با داده‌هایی که

بیانگر آن بود، در نظر گرفته شد. در جدول زیر نمونه‌های کدگذاری ثانویه آورده شده است:

جدول ۲. مقوله‌ها و مفاهیم کدگذاری باز

ردیف	مقوله‌ها	مفاهیم
۱	مسئولیت‌پذیری	اجرای دقیق و به‌موقع برنامه‌ها، جلوگیری از خودسری، پاسخگویی در برابر نظام آموزشی، پاسخگویی به نیازهای جامعه، حساب‌دهی شفاف مالی و وقت‌شناسی
۲	رقابت‌پذیری ملی و بین‌المللی	ایجاد رقابت سالم میان دانشگاه‌ها در سطح ملی، افزایش توان رقابت با دانشگاه‌های بین‌المللی، همگام شدن با معیارهای ملی و بین‌المللی، استفاده از فناوری‌های جدید، بالا بردن اعتبار بین‌المللی تحصیلات عالی کشور و افزایش پژوهش‌های علمی-پژوهشی
۳	تضمین کیفیت رویکرد تحول در علوم انسانی	آشنایی با علوم و فنون معاصر، خلق و اشاعه دانش، افزایش اکتشاف پژوهشی، تولید نظریه‌ها در حوزه علوم انسانی، تدوین اهداف تولید علوم، برگزاری سمینارهای علمی و ارتباط با دانش نظری حوزه مربوطه
۴	بومی‌سازی و توجه به نیاز روز	ایجاد استانداردها با توجه به ارزش‌های جامعه، عدم تقلید کورکورانه از کشورهای خارجی، توجه به وضعیت متعادل و همه‌جانبه جامعه، توجه به نیاز روز و در نظر گرفتن شرایط اقتصادی جامعه
۵	توجه به اقتصاد و بازار کار	تقویت آموزش‌های فنی-حرفه‌ای، توجه به بازار کار، ایجاد زمینه کارآموزی برای دانشجویان، توجه به مشکلات معیشتی اساتید و اجازه مصرف بودجه توسط دانشگاه
۶	تضمین کیفیت فرایند ارزشیابی	تهیه ابزار استاندارد ارزیابی کیفیت، خودداری از نگرش نظارت و پیگیری، آگاه‌سازی متخصصان ارزیابی، بررسی کیفیت تحقیقات، ارزیابی عملکرد اساتید و کارمندان، ارزیابی اثربخشی تدریس و ارزیابی درون‌دادها، فرایندها و بروندادها
۷	ساختار اهداف و برنامه آموزشی	تدوین رسالت، مأموریت و اهداف دانشگاه، تعیین اهداف آموزشی و تحقیقی، ایجاد اسناد و مقررات، تنظیم چارچوب تدوین برنامه‌های راهبردی، تدوین بروشور عرضه خدمات و ترسیم چارت‌های سازمانی
۸	ظرفیت‌های اعضای هیئت علمی	تخصص و دانش فنی اعضای هیئت‌علمی، توانایی استفاده از روش تدریس فعال و تعاملی، توانایی مدیریت کلاس، همکاری با همکاران و توانایی استفاده از منابع و فناوری‌های جدید
۹	توانایی دانشجویان در کسب موقعیت‌های اجتماعی	نحوه ورود دانشجویان، دسترسی دانشجویان به اهداف و برنامه‌های دانشگاه، مهارت‌های دانشجویان در فراگیری علوم، مهارت دانشجویان در استفاده از منابع و فعالیت‌های علمی-پژوهشی دانشجویان

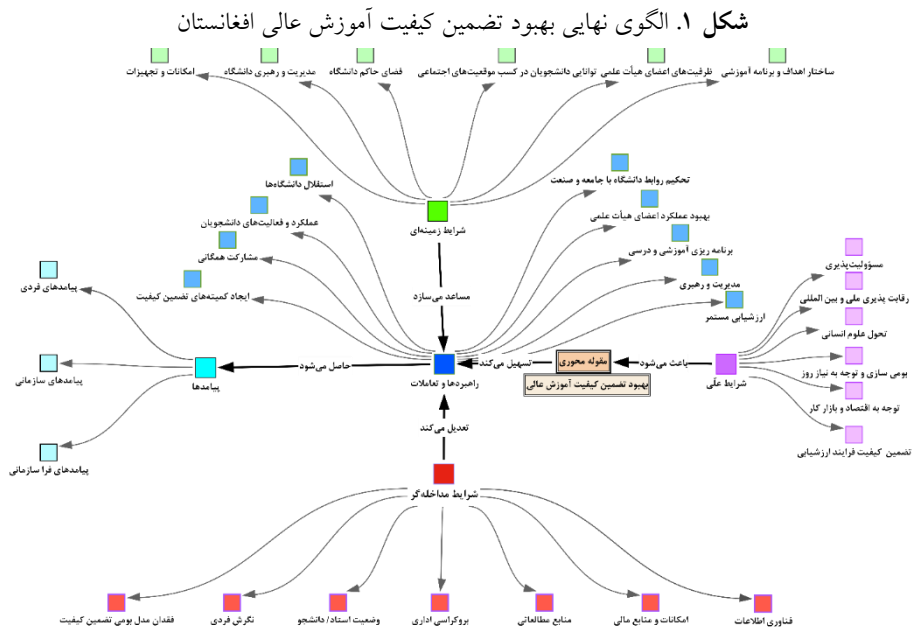

ردیف	مقوله‌ها	مفاهیم
۱۰	فضای حاکم دانشگاه	سلسله‌مراتب سازمانی، تعیین وظایف با توجه به تخصص، روابط منابع انسانی دانشگاه‌ها، سطح معلومات منابع انسانی دانشگاه‌ها، میزان انعطاف‌پذیری، قوانین موجود بر دانشگاه و فضای آموزشی مناسب
۱۱	مدیریت دانشگاه	روش مدیریتی، تغییر و اصلاحات مدیریتی و مدیریت مالی و اداری
۱۲	امکانات و تجهیزات	فراهم ساختن منابع اطلاعاتی و کتابخانه‌ای، زیرساخت‌های فناوری اطلاعات، تجهیزات کلاس‌های درسی، دسترسی اساتید و دانشجویان به منابع اطلاعاتی، رضایت اساتید و دانشجویان از تجهیزات و تخصیص بودجه مناسب
۱۳	امکانات و منابع مالی	کمبود امکانات فیزیکی، عدم استقلال مالی، نبود مشوق‌ها و بودجه ناکافی
۱۴	منابع مطالعاتی	فقدان منابع کتابخانه‌ای و دیجیتالی، نبود کتابخانه معیاری و کمبود تجهیزات تحقیقاتی
۱۵	بروکراسی اداری	قوانین دست و پاگیر، تحمیل بروکراسی اداری، ضعف نهادهای نظارتی، تمرکز بیش‌ازحد به اسناد، تمرکز بر مدیریت و ساختار متمرکز
۱۶	وضعیت استاد/دانشجو	عدم تناسب استاد/دانشجو، نحوه‌گزینش دانشجو، مشکلات اقتصادی دانشجویان و استادان و فرار مغزها
۱۷	نگرش فردی	نفوذ افراد سیاسی در نظام آموزش عالی، موجودیت افراد با توانایی پایین در سیستم و تعصبات مذهبی-فرهنگی
۱۸	فناوری اطلاعات	کمبود زیرساخت‌های فناوری اطلاعات، پایین بودن مهارت استفاده از نرم‌افزارهای کامپیوتری، عدم استفاده از سیستم‌های اطلاعات مدیریت، فقدان دسترسی به فناوری اطلاعات، پایین بودن سرعت اینترنت و عدم استفاده از آموزش مجازی
۱۹	فقدان مدل بومی تضمین کیفیت	عدم نظرخواهی از همه دانشگاه‌ها در تدوین الگوی تضمین کیفیت، عدم دخالت همه در فرایند تضمین کیفیت، عدم تناسب برخی معیارها با قوانین موجود، نبود نشانگرهای دقیق اندازه‌گیری و تفاسیر مختلف از معیارهای موجود
۲۰	ارزشیابی مستمر	تهیه ابزار ارزشیابی، انجام نیازسنجی، شناسایی فرصت‌ها، انجام ارزشیابی مداوم دانشجویان، ارزشیابی اساتید، ارزشیابی برنامه درسی، نهادینه کردن ارزیابی و استفاده از نتایج ارزشیابی
۲۱	مدیریت و رهبری	مدیریت منابع انسانی و مالی، تدوین سیاست‌ها و برنامه‌ریزی، استفاده از ارزشیابی برای مدیریت، حمایت از اساتید و دانشجویان، تدوین تفاهم‌نامه با دانشگاه‌های داخلی و خارجی، تقویت ذهنیت تبدیل ایده به عمل، ایجاد کمیته‌های اجرایی برای عملکرد، مقابله با شرایط عدم

ردیف	مقوله‌ها	مفاهیم
		اطمینان، رویکردهای مشارکتی، افزایش مشوق‌ها و الهام‌بخشی و توانمندسازی کارکنان
۲۲	برنامه‌ریزی آموزش و درسی	طراحی، اجرا و ارزشیابی برنامه آموزشی، تدوین اهداف کلی و عملیاتی آموزشی، تشخیص و اولویت‌بندی نیازها، تدوین محتوای برنامه درسی به روز، تناسب محتوا بافهم دانشجویان، طرح برنامه درسی، بهبود مواد و وسایل آموزشی و فناوری آموزشی
۲۳	بهبود عملکرد اعضای هیئت علمی	افزایش رشد و توسعه حرفه‌ای اساتید، توانایی تحقیق و کارآفرینی اساتید و ارزیابی عملکرد اساتید
۲۴	تحکیم روابط دانشگاه با جامعه و صنعت	دخیل ساختن ذینفعان در تدوین برنامه‌ها، تشکیل تیم‌های تخصصی ارتباط با دانشگاه، توسعه کارآفرینی، برگزاری سمینارهای علمی، در دسترس قرار دادن برنامه‌های راهبردی و دسترسی اساتید به اینترنت سریع
۲۵	توانمندسازی دانشجویان	توسعه مهارت‌های فردی دانشجویان، شرکت در فعالیت‌های فوق‌برنامه، ایجاد زمینه رشد و توسعه حرفه‌ای دانشجویان، ارائه خدمات به دانشجویان و فراهم ساختن فضای آموزشی مناسب برای دانشجویان
۲۶	استقلال دانشگاه	درآمدزا ساختن دانشگاه، دادن استقلال عمل به دانشگاه‌ها، تعدیل قوانین در سطح آموزش عالی، توسعه منابع انسانی، تفویض اختیارات و قدرت تصمیم‌گیری
۲۷	مشارکت همگانی	احترام گذاشتن به نظریات استادان و کارمندان، تصمیم‌گیری مشارکتی، برابری جنسیتی و عدم تبعیض قومی
۲۸	ایجاد کمیته تضمین کیفیت	ایجاد کمیته تضمین کیفیت در سطح دانشگاه، دانشکده و گروه، انتخاب افراد شایسته و متعهد در کمیته‌ها، تدوین برنامه راهبردی و عملیاتی برای کمیته‌ها، تدوین معیارها و استانداردهای پذیرفته‌شده، تدوین نشانگرهای قابل اندازه‌گیری، تناسب معیارها با شرایط موجود و تفسیر واحد از معیارها
۲۹	پیامدهای فردی	رضایت دانش‌آموختگان، اشتغال دانش‌آموختگان، ادامه تحصیل و کار، فعالیت‌های علمی-تحقیقی، توانایی اشتراک در کنفرانس‌های ملی و بین‌المللی، رشد تفکر نقادانه، آشنایی با فناوری اطلاعات و رشد کارآفرینی
۳۰	پیامدهای سازمانی	تحقیق و آموزش، کارآیی و اثربخشی، توسعه دانش‌های جدید، تربیت نیروی انسانی متخصص، تبدیل‌شدن به محل رشد خلاقیت، بهبود کیفیت آموزش و تدریس، توانایی مباحثه علمی استادان و بهبود برنامه‌های دانشگاهی

ردیف	مقوله‌ها	مفاهیم
۳۱	پیامدهای فرا سازمانی	رضایت ذینفعان، اقتصاد دانش‌بنیان، جایگاه علمی دانشگاه، بین‌المللی شدن آموزش عالی، افزایش مجلات علمی-پژوهشی، برآورده ساختن نیازهای جامعه، افزایش بورسیه‌های تحصیلی، زمینه‌سازی بازار کار و آموزش مجازی

در مرحله دوم و کدگذاری محوری، مقوله‌ها با زیر مقوله‌ها حول پدیده محوری ارتباط داده شده و در پنج مقوله اصلی شامل عوامل علی (شش مقوله)، عوامل زمینه‌ای (هفت مقوله)، عوامل مداخله‌گر (هفت مقوله)، راهبردها (نه مقوله) و پیامدها (سه مقوله) طبقه‌بندی شدند. مضمون اصلی، فرایند بنیادی یا روایت اساسی که تمامی مقوله‌های سطح پایین تر را تحت پوشش خویش در آورده و بین آنها ارتباط برقرار می‌سازد، مقوله محوری نامیده می‌شود. در این مطالعه «بهبود تضمین کیفیت آموزش عالی افغانستان» به‌عنوان مقوله محوری انتخاب شده است که همه مقوله‌ها را تحت پوشش قرار داده و رابطه میان آنها برقرار می‌کند. نتایج الگوی نهایی در شکل ۱ بر اساس خروجی نرم‌افزار مکس کیودا ۲۰۲۰ به‌صورت زیر ارائه شده است.

در کدگذاری گزینشی با ایجاد رابطه میان مقوله‌ها نظریه شکل می‌گیرد، یعنی در این مرحله از کدگذاری محقق با ربط دادن مقوله‌ها یک نظریه را با شرح داستان آن ارائه می‌کند. الگوی فوق به بررسی و تدوین روابط بین ابعاد و مقوله‌های محوری الگوی تضمین کیفیت در آموزش عالی افغانستان پرداخته است. همان‌گونه که در شکل مشاهده می‌شود الگو شامل پنج دسته عوامل است که آن‌ها عبارت‌اند از: عوامل علی، عوامل مداخله‌گر، عوامل زمینه‌ای، راهبردها و پیامدها. در الگوی تدوین شده «بهبود تضمین کیفیت آموزش عالی» به‌عنوان مقوله محوری انتخاب شده است. در این الگو عوامل علی شامل مجموعه عواملی می‌شود که بر بهبود تضمین کیفیت آموزش عالی اثر می‌گذارد و در صورت عدم توجه به آن دسته عوامل دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی نمی‌توانند کیفیت را بهبود ببخشند. بر اساس نتایج به‌دست‌آمده از تحلیل‌های انجام‌شده، مصاحبه‌شوندگان در رابطه به عوامل تأثیرگذار بر تضمین کیفیت آموزش عالی چندعاملی را اشاره کرده‌اند که یکی از این عوامل مسؤلیت‌پذیری است؛ چنانچه (م. ۲) در این باره می‌گوید که «دانشگاه‌ها متوجه شده‌اند که در برابر انبوهی از تقاضاهای محصلان، ذینفعان و دولت پاسخگو باشند و مطابق معیارهای جهانی عمل کنند؛ و (م. ۷) بیان می‌دارد که «وزارت تحصیلات عالی و دانشگاه‌ها مسؤلیت دارند تا در برابر بودجه‌های تخصیص داده‌شده از طرف دولت پاسخگو باشند و یک سیستم مالی معیاری را ایجاد نمایند تا نشان‌دهنده شفافیت کاری‌شان باشد». رقابت‌پذیری ملی و بین‌المللی عامل دیگری است که مصاحبه‌شوندگان آن را بر بهبود تضمین کیفیت آموزش عالی اثرگذار عنوان می‌کنند. (م. ۱۶) می‌گوید که «به نظر من ایجاد رقابت سالم میان دانشگاه‌ها باعث می‌شود تا دانشگاه‌ها به سمت معیاری شدن آموزش و تحقیق حرکت کنند». بومی‌سازی و توجه به نیاز جامعه، تحول در علوم انسانی، توجه به اقتصاد و بازار کار و تضمین کیفیت فرایند ارزشیابی از جمله عوامل دیگری هستند که از دید مصاحبه‌شوندگان این تحقیق بر بهبود تضمین کیفیت آموزش عالی افغانستان اثر می‌گذارند.

عوامل زمینه‌ای بستر بهبود تضمین کیفیت در آموزش عالی را فراهم می‌سازد و وجود این عوامل به‌صورت زیرساختی و بعد زمینه می‌توانند آموزش عالی را از نظر کیفیت تحت تأثیر قرار دهند. از نظر مصاحبه‌شوندگان، یکی از عوامل بسترساز بهبود تضمین کیفیت آموزش عالی ساختار اهداف و برنامه‌های آموزشی است. (م. ۷) در این رابطه می‌گوید که «بیان واضح رسالت، مأموریت، ارزش‌ها و اهداف دانشگاه زمینه را برای بهبود تضمین کیفیت

مساعد می‌سازد». فضای حاکم دانشگاه، توانایی اعضای هیئت علمی، توانایی دانشجویان در کسب موقعیت‌های اجتماعی، صلاحیت مدیریت دانشگاه و فراهم ساختن امکانات و تجهیزات نیز عوامل زمینه‌ای عنوان شده‌اند.

در سمت دیگر الگو عوامل مداخله‌گر قرار دارد که عوامل مداخله‌گر در این تحقیق شامل تمام عواملی است که به نوعی می‌تواند مانعی برای بهبود تضمین کیفیت در آموزش عالی افغانستان باشند و مصاحبه‌شوندگان معتقدند که موانعی همچون کمبود منابع مالی، منابع مطالعاتی، وجود بروکراسی‌های اداری، وضعیت استاد/دانشجو، نگرش‌های فردی، فناوری اطلاعات و فقدان الگوی بومی تضمین کیفیت آموزش عالی وجود دارند که به عنوان عوامل محدودکننده بهبود تضمین کیفیت محسوب می‌شوند. (م. ۱۴) در مورد فناوری اطلاعات بیان می‌دارد که «عدم استفاده از تکنولوژی‌های مدرن و عدم تخصیص بودجه کافی جهت انجام تحقیقات علمی، مانع بهبود کیفیت می‌شود».

برحسب عوامل یادشده راهبردهایی در ارتباط با بهبود تضمین کیفیت آموزش عالی افغانستان پیشنهاد شده‌اند که در حقیقت مؤلفه‌های تدوین‌شده این بخش مجموعه‌ای از کنش‌هایی هستند که می‌توانند بر پیامدها تأثیر گذاشته و در نتیجه برای دستیابی به اهداف اصلی تضمین کیفیت آموزش عالی افغانستان که همانا رسیدن به پیامدهای مثبت است کمک کنند. راهبردهای تدوین‌شده شامل: ارزشیابی مستمر، مدیریت و رهبری، برنامه‌ریزی آموزشی و درسی، بهبود عملکرد اعضای هیئت علمی، تحکیم روابط دانشگاه با جامعه و صنعت، استقلال دانشگاه، بهبود عملکرد و فعالیت‌های دانشجویان، مشارکت همگانی و ایجاد کمیته‌های تضمین کیفیت به منظور برگزاری دوره‌های مهارت‌افزایی و ارزیابی درونی از مؤثرترین راهبردهای کاربردی بهبود تضمین کیفیت آموزش عالی افغانستان می‌باشند. (م. ۹) می‌گوید که «یکی از راهبردهای بهبود تضمین کیفیت توجه نمودن به رشد و توسعه حرفه‌ای استادان در دانشگاه‌ها است».

نتایجی را که می‌توان در اثر اتخاذ راهبردها به دست آورد، پیامد نامیده می‌شوند. پیامدهای بهبود تضمین کیفیت آموزش عالی افغانستان شامل پیامدهای فردی (اشتغال دانش‌آموختگان، ادامه تحصیل، انجام تحقیقات معیاری و...)، پیامدهای سازمانی (اعتبار علمی دانشگاه، تحقیقات علمی-پژوهشی معیاری، مرکز رشد خلاقیت و کارآفرینی و...) و پیامدهای فراسازمانی (بین‌المللی شدن آموزش عالی، جذب دانشجویان خارجی، رضایت

ذینفعان و...) می‌شود. (م. ۱۳) در مورد پیامدهای تضمین کیفیت آموزش عالی بیان می‌دارد که «یکی از پیامدهای تضمین کیفیت، جذب فارغان به بازار کار است».

بحث و نتیجه‌گیری

در عصر حاضر موضوع کیفیت یکی از دغدغه‌های اصلی نظام آموزش عالی بوده و توجه به این امر یکی از لازمه‌های اثربخشی آموزش عالی مطمح نظر اندیشمندان این حوزه است. با توجه به رشد روزافزون علم و فناوری، اقتصاد دانش‌بنیان، افزایش متقاضیان آموزش عالی، ایجاد رشته‌های گوناگون و رقابت میان دانشگاه‌ها توجه آموزش عالی به کیفیت بیشتر شده و در صورتی سازمان‌های آموزشی و دانشگاه‌ها می‌توانند در دنیای رقابتی امروز جایگاه علمی و بقای خود را حفظ کنند که به موضوع بهبود تضمین کیفیت آن‌چنان که لازم و بایسته است، توجه نمایند.

نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که یکی از عوامل اثرگذار بر بهبود تضمین کیفیت آموزش عالی افغانستان مسؤلیت‌پذیری است. مصاحبه‌شوندگان معتقدند که دانشگاه‌ها زمانی می‌توانند به آموزش عالی باکیفیت مطابق نیازمندی‌های جامعه و دانشجویان دست یابند که اساتید و کارمندان آن‌ها برنامه‌های دانشگاهی را دقیق و به موقع انجام داده و گزارش‌های پیشرفت کاری خویش را با توجه به زمان و وقت معین آن آماده و تسلیم اداره مربوطه نموده و در برابر انجام امور محوله احساس مسؤلیت و پاسخگویی نمایند. عامل دیگری که از دید آن‌ها می‌تواند بر بهبود تضمین کیفیت اثر بگذارد، رقابت‌پذیری ملی و بین‌المللی دانشگاه‌ها است که این امر با ایجاد رقابت سالم میان دانشگاه‌ها در سطح ملی و بین‌المللی، اشتراک دانشجویان و اساتید در کنفرانس‌های ملی و بین‌المللی و افزایش تحقیقات علمی-پژوهشی حاصل خواهد شد. از دید آن‌ها ایجاد استانداردهای بومی مطابق شرایط افغانستان و عدم تقلید کورکورانه از کشورهای بیرونی نیز از جمله عوامل اثرگذار بر بهبود تضمین کیفیت آموزش عالی افغانستان به حساب می‌آید. اشتراک کنندگان اذعان داشته‌اند که دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی با تولید نظریه‌های جدید و کاربردی در حوزه علوم انسانی مطابق شرایط و نیازمندی‌های جامعه افغانستان و افزایش اکتشافات پژوهشی روی بهبود نظام تضمین کیفیت آموزش عالی افغانستان بخصوص حوزه‌های علوم انسانی توجه نمایند. عامل دیگر بهبود تضمین کیفیت آموزش عالی، تضمین کیفیت فرایند ارزشیابی بوده که به منظور اجرای ارزیابی معیاری می‌بایست دانشگاه‌ها شاخص‌ها و نشانگرهای واقعی ارزیابی عملکرد برای

استادان، کارمندان اداری و دانشجویان را تدوین نموده و بعد از اجرا، یافته‌های آن را تحلیل نموده و نتایج بازخورد را به صورت شفاف اطلاع‌رسانی نمایند. تحقیقات انجام شده در زمینه تضمین کیفیت آموزش عالی با نتایج یافته‌های این پژوهش همسو است. نتایج مطالعات گذشته نیز نشان می‌دهد که پاسخگویی در برابر روندها و تقاضاهای آموزشی در حال تغییر، استفاده از بودجه عمومی برای آموزش عالی، ارائه اطلاعات برای دانشجویان در فرایند تصمیم‌گیری‌شان و ارائه شواهد برای کمیته حسابرسی و دولت از جمله اهداف تضمین کیفیت است (Nguyen et al, 2017; Lucander & Christersson, 2020; Umbase,) کیفیت است (Ta et al., 2023 & Schellekens, 2023; Kayyali, 2023; Bwalya, 2023;) .

عامل اساسی دیگر، فراهم ساختن بستر و زمینه برای تطبیق معیارهای تضمین کیفیت است. ساختار اهداف و برنامه آموزشی، ظرفیت اعضای هیئت‌علمی، توانایی دانشجویان در کسب موقعیت‌های اجتماعی، ایجاد فضا و محیط یادگیری غنی، ساختار سازمانی دانشگاه، شیوه مدیریت دانشگاه و فراهم ساختن امکانات و تجهیزات برای انجام امور آموزشی و اداری با کیفیت از جمله عوامل زمینه‌ای بهبود تضمین کیفیت آموزش عالی افغانستان مطرح امر است. نتیجه تحقیق Qingyan و همکاران (2023) نشان می‌دهد که کیفیت استادان در مؤسسه‌های آموزش عالی یکی از مهم‌ترین عواملی اثرگذار بر عملکرد دانش‌آموزان به حساب می‌آید.

به باور مصاحبه‌شوندگان، دانشگاه‌ها به منظور بهبود کیفیت آموزش عالی با چالش‌هایی نظیر کمبود منابع مالی، فقدان منابع مطالعاتی، بروکراسی اداری، وضعیت استاد/دانشجو، نگرش فردی و فقدان مدل بومی تضمین کیفیت مواجه بوده و نیاز است تا وزارت تحصیلات عالی و دانشگاه‌ها جهت رفع این چالش‌ها اقدامات و کنش‌هایی را اتخاذ نمایند تا به پیامدهای مثبت دست یابند. Couch (2019) نیز روی کپی‌برداری تکراری هنجارهای جهانی و توسعه فرایندهای تضمین کیفیت با ورودی‌های قابل توجهی از کنشگران بین‌المللی برای تضمین کیفیت آموزش عالی افغانستان اشاره کرده است. Welch and Wahidyar (2019)، نیز کمبود منابع مالی را یکی از نگرانی‌های تضمین کیفیت آموزش عالی افغانستان عنوان کرده‌اند.

یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که دانشگاه‌ها به منظور بهبود نظام تضمین کیفیت آموزش عالی افغانستان، مقابله با چالش‌ها و دستیابی به نتایج مطلوب، به یکسری کنش‌ها و

روش‌هایی نیاز دارند تا پدیده بهبود کیفیت را مدیریت کنند. از دیدگاه خبرگان، راهبردهای بهبود تضمین کیفیت آموزش عالی کشور عبارت‌اند از: ارزشیابی مستمر، مدیریت و رهبری، برنامه‌ریزی آموزشی و درسی، توانمندسازی و بهبود عملکرد اعضای هیئت علمی، تحکیم روابط دانشگاه با جامعه و صنعت، فعالیت و عملکرد دانشجویان، استقلالیت دانشگاه، مشارکت همگانی و ایجاد کمیته‌های تضمین کیفیت در سطح دانشگاه و دانشکده‌ها به منظور بلند بردن کیفیت آموزش عالی. Aithal and Maiya (2023) نیز روی نقش رهبری برای عبور از پیچیدگی‌های تضمین کیفیت تمرکز نموده‌اند. همچنان، Hou و همکاران (2022) مشارکت کارفرمایان در حکمرانی آموزش عالی و تضمین کیفیت را مهم می‌پندارند. زرین و همکاران (۱۴۰۱) همسویی برنامه‌های درسی دانشگاه‌ها با ویژگی‌های دوره انقلاب صنعتی چهارم و بازنگری و بازطراحی برنامه‌های درسی را با توجه به رشد سریع علم و فناوری اطلاعات ضروری دانسته‌اند.

سرانجام، نتایج و اثراتی که از راهبردهای بهبود تضمین کیفیت آموزش عالی به دست می‌آید، به سه دسته پیامدهای فردی، سازمانی و فرا سازمانی طبقه‌بندی شده است. اشتغال فارغان در بازار کار، ادامه تحصیل در مقاطع کارشناسی ارشد، دکتری و پسادکتری، رضایت دانش‌آموختگان از دانش و مهارت‌های کسب‌شده، تفکر انتقادی، نشر مقالات علمی-پژوهشی و کارآفرینی از جمله پیامدهای فردی عنوان شده است. از بُعد سازمانی به بهبود کیفیت تدریس و آموزش، کارآیی و اثربخشی، بهبود برنامه‌های دانشگاهی، تبدیل شدن دانشگاه به مرکز خلاقیت و تولید علم و توسعه دانش اشاره شده است. پیامدهای فراسازمانی شامل بین‌المللی شدن آموزش عالی، توسعه اقتصاد دانش‌بنیان، رضایت ذینفعان، بلند رفتن جایگاه علمی دانشگاه، ارتباط با دانشگاه‌های بیرونی، افزایش بورسیه‌های تحصیلی و توسعه آموزش مجازی است.

درنهایت، می‌توان چنین نتیجه گرفت که نیاز است وزارت تحصیلات عالی افغانستان به منظور بهبود نظام تضمین کیفیت آموزش عالی و فراهم ساختن بستر عملیاتی آن روی منابع مالی، زیرساخت‌ها، استقلالیت دانشگاه‌ها، تربیت افراد متخصص، توسعه فردی دانشجویان و فرهنگ‌سازی کیفیت تمرکز نموده و در قدم بعد با توجه به معیارهای جهانی و شرایط حاکم و نیازهای جامعه افغانستان معیارهای تضمین کیفیت را تدوین نماید.

یکی از محدودیت‌های پژوهش حاضر نمونه‌گیری بود که نسبت مشکلات امنیتی و اقتصادی در زمان انجام مصاحبه‌ها تنها با اعضای هیئت‌علمی و مسئولین کمیته‌های تضمین کیفیت دانشگاه‌های دولتی شهر کابل مصاحبه صورت گرفت که تعمیم‌پذیری این تحقیق برای تمام دانشگاه‌های دولتی و خصوصی افغانستان اندک به نظر می‌رسد. خود داری و کم علائقی اعضای کمیته‌های تضمین کیفیت دانشگاه‌ها در انجام مصاحبه، مساعد نبودن زمینه مصاحبه با اساتید اناث و فرار افراد متخصص حوزه تضمین کیفیت آموزش عالی از کشور از جمله محدودیت‌های دیگر این پژوهش بود.

باید در نظر داشت یافته‌های پژوهش، جهت اقدامات کاربردی برای سیاست‌گذاران آموزش عالی افغانستان پیشنهاد می‌گردد که استانداردها و معیارهای قبول‌شده‌ی جهانی تضمین کیفیت مطابق با شرایط افغانستان تدوین گردد. توسعه فناوری اطلاعات و ایجاد زیرساخت‌های آموزش عملی، توسعه حرفه‌ای و مهارت‌های ارتباطی و کار تیمی اعضای هیئت‌علمی و کارمندان، تقویت روابط دانشگاه با جامعه و صنعت برای برنامه‌ریزی درسی مطابق نیازمندی‌های بازار و جامعه، ارتقاء فرهنگ ارزیابی و ارائه بازخورد سازنده و راه‌اندازی تحقیقات کاربردی بیشتر در مورد تضمین کیفیت آموزش عالی در دانشگاه‌های افغانستان مورد توجه سیاست‌گذاران قرار گیرد.

تعارض منافع

نویسندگان هیچ‌گونه تعارض منافی ندارند.

منابع

- احمدی، روشن. (۱۴۰۱). بررسی تأثیر سامانه جامع آزمایشگاه مجازی بر خودکارآمدی دانشجوی معلمان فنی مهندسی دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی. *فناوری‌های آموزشی در یادگیری*، ۱۷(۵)، ۳۷-۶۱. doi: 10.22054/jti.2023.71926.1359
- حسینی مقدم، محمد. (۱۴۰۲). هوش مصنوعی و آینده آموزش دانشگاهی در ایران. *فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی*، ۲۹(۱)، ۱-۲۵. doi: 10.61838/irphe.29.1.1
- رحیمیان، حمید، عباسپور، عباس، غیائی ندوشن، سعید، و اکبری، محمدنقی. (۱۳۹۸). طراحی و اعتباریابی مدل شایستگی‌های رؤسای دانشگاه‌های دولتی کابل. *دوماهنامه علمی - پژوهشی رهیافتی نو در مدیریت آموزشی*، ۱۰(۴۰)، ۱-۲۹.

- زرین، اعظم، یادگارزاده، غلامرضا، خسروی، محبوبه، قادری، مصطفی، و خورسندی طاسکوه، علی. (۱۴۰۱). تبیین ویژگی‌های برنامه درسی آموزش عالی در عصر انقلاب صنعتی چهارم. *پژوهش‌های برنامه درسی*، ۱۲(۲)، ۵۲-۷۴. doi: 10.22099/jcr.2023.44027.2544
- گوهری اصل، احمد، ایرانمنش، علی، تهرانیان، ابوالفضل، و شاهورانی سمنا، احمد. (۱۴۰۲). اثربخشی آموزش استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات بر عملکرد معلمان در تدریس ریاضی، *فناوری‌های آموزشی در یادگیری*، ۶(۲۲)، ۴۰-۵۷. doi: 10.22054/JTI.2024.77293.1421
- محمدی، مهدی، ناصری جهرمی، رضا، اثنی عشری، انسبه، کوثری، مجید، خادمی، سولماز، شادی، صدیقه، و نورانی زاده، حدیث. (۱۴۰۲). مروری ارزیابانه بر کاربرد هوش مصنوعی در آموزش عمومی. *فناوری‌های آموزشی در یادگیری*، ۶(۲۲)، ۸۴-۱۱۹. doi: 10.22054/JTI.2024.75540.1394
- نامداری پژمان، مهدی، میرکمالی، سید محمد، پورکریمی، جواد، و فراستخواه، مقصود. (۱۳۹۸). شناسایی مؤلفه‌های اثرگذار در تضمین کیفیت آماده‌سازی دانشجو معلمان در دانشگاه فرهنگیان: رویکرد کیفی. *دوماهنامه علمی - پژوهشی رهیافتی نو در مدیریت آموزشی*، ۱۰(۳۸)، ۱-۳۴.

References

- Ahmadi, R. (2021). Investigating the effect of comprehensive virtual laboratory system on self- efficacy of technical engineering student teachers of Shahid Rajaei Teacher Training University. *Educational Technologies in Learning*, 5(17), 37-61. <https://doi.org/10.22054/jti.2023.71926.1359> [In Persian]
- Aithal, P. S. & Maiya, A. K. (2023). Development of a New Conceptual Model for Improvement of the Quality Services of Higher Education Institutions in Academic, Administrative, and Research Areas. *International Journal of Management, Technology, and Social Sciences (IJMTS)*, 8(4), 260-308. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10289441>
- Anyidoho, E. D. (2023). Exploring internal quality assurance management practices: Experiences of some quality assurance actors at the University of Ghana. *Ghana Journal of Higher Education Management*, 9(1), 1-16.
- Bwalya, T. (2023). Quality Assurance in Higher Education and its Implications on Higher Education Institutions and Challenges in Zambia. 1: 1-11. <https://doi.org/10.20944/preprints202301.0049>
- Cheng, M. (2019). Quality in higher education: Developing a virtue of professional practice. In *Quality in Higher Education*. Brill.
- Corbin, J. M., & Strauss, A. L. (2015). *Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory* (4th ed.). Thousand Oaks, CA: Sage publications.
- Couch, D. (2020). Conceptualising quality following conflict: Afghanistan's higher education policy. *Asian Education and Development Studies*, 9(4), 441-451. <https://doi.org/10.1108/AEDS-08-2018-0127>

- European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA). (2015). Standards and guidelines for quality assurance in the European Higher Education Area (ESG).
- Gohari asl, A., Iranmanesh, A., Tehranian, A., & Shahvarani Semnani, A. (2024). The Effectiveness of Instruction Using Information and Communication Technology on the Performance of Teachers in Teaching Mathematics. *Technology of Instruction and Learning*, 6(22), 40-57. doi: 10.22054/JTI.2024.77293.1421 [In Persian]
- Greere, A. (2023). Training for quality assurance in higher education: practical insights for effective design and successful delivery. *Quality in Higher Education*, 29(2), 165-191.
- Hoseini Moghadam, M. (2023). Artificial Intelligence and the Future of University Education in Iran. *Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education*, 29(1), 1-25. <https://10.61838/irphe.29.1.1> [In Persian]
- Hou, A. Y. C., Hill, C., Justiniano, D., Lin, A. F. Y., & Tasi, S. (2022). Is employer engagement effective in external quality assurance of higher education? A paradigm shift or QA disruption from quality assurance perspectives in Asia. *Higher Education*, 84, 935-954. <https://doi.org/10.1007/s10734-021-00808-2>
- Kayyali, M. (2023). An Overview of Quality Assurance in Higher Education: Concepts and Frameworks. *International Journal of Management, Sciences, Innovation, and Technology (IJMSIT)*, 4(2), 1-4.
- Kobets, V., Liubchenko, V., Popovych, I., & Koval, S. (2021). Institutional aspects of integrated quality assurance of study programs at HEI using ICT. CEUR Workshop Proceedings.
- Kwandayi, H. (2021). Need to Strengthen African Standards and Guidelines for Quality Assurance in Higher Education with Quantitative Quality Assessment Criteria. *Academia Letters*, Article 1771.
- Lucander, H., & Christersson, C. (2020). Engagement for quality development in higher education: a process for quality assurance of assessment. *Quality in Higher Education*, 26(2), 135-155. <https://10.1080/13538322.2020.1761008>
- Mohamadi, M., Naseri Jahrom, R., Esnaashari, E., Kowsari, M., Khademi, S., Shadi, S., Noorani Zadeh, H. (2024). An Evaluative Review of the use of Artificial Intelligence in Public Education. *Technology of Instruction and Learning*, 6(22), 84-119. doi: 10.22054/JTI.2024.75540.1394 [In Persian]
- Mussawy, S. A. J., & Rossman, G. B. (2020). Quality assurance and accreditation in Afghanistan: exploring sensemaking and sensegiving in policy implementation. *Quality in Higher Education*, 27(1), 99-122. <https://doi.org/10.1080/13538322.2020.1833419>
- Nadeem, M. (2023). Leadership's Role in Effective Quality Assurance Implementation in Higher Education Institutions. *Education Quarterly Reviews*, 6(3), 237-249. <https://10.31014/aior.1993.06.03.778>
- Namdari Pejman, M., Mirkamali, S. M., Purkarimi, J., & forsatkah, M. (2019). Identify effective components in quality assurance in preparing of student-teachers at the Farhangian University: A Qualitative Approach. *Journal of New Approaches in Educational Administration*, 10(38), 1-34. [In Persian]
- Nguyen, H. C., Evers, C., & Marshall, S. (2017). Accreditation of Viet Nam's higher education: Achievements and challenges after a dozen years of development. *Quality Assurance in Education*, 25(4), 475-488. <https://doi.org/10.1108/QAE-11-2016-0075>
- Qingyan, G., Azar, A. S., & Ahmad, A. (2023). The Impact of Teacher Quality Management on Student Performance in the Education Sector: Literature

- Review. *World Journal of English Language*, 13(3), 156-171. <https://doi.org/10.5430/wjel.v13n3p156>
- Rahimian, H., Abbaspour, A., Ghiasi Nodooshan, S. & Akbari, M. A. (2019). Design and Validation of the Competency Model of Kabul Public Universities' Presidents. *Journal of New Approaches in Educational Administration*, 10(40), 1-29. [In Persian]
- Schellekens, L. H., van der Schaaf, M. F., van der Vleuten, C. P. M., Prins, F. J., Wools, S. and Bok, H.G.J. (2023), "Developing a digital application for quality assurance of assessment programmes in higher education", *Quality Assurance in Education*, 31(2), 346-366. <https://doi.org/10.1108/QAE-03-2022-0066>
- Srivastava, S., & Hussaini, N. (2023). Managing Quality in Higher Education System: Insights from the Literature. *Management Research & Practice*, 15(1), 63-79.
- Ta, H. T. T., Le, H. T., Nguyen, C. H., Nguyen, T. Q., Pham, N. T. T., Pham, H. T., & Trinh, N. T. (2023). Students' Perception of Quality Assurance in Higher Education in Vietnam: Empirical Evidence and Implications for Face-to-Face and Alternative Modes of Learning. *Journal of Learning for Development*, 10(1), 91-108. <https://doi.org/10.56059/jl4d.v10i1.737>
- Umbase, R. S. (2023). Management of quality assurance and development of the quality culture of higher education in Indonesia. *Multidisciplinary Reviews*, 6(4), 2023032.
- Welch, A., & Wahidyar, A. (2019). Quality assurance in Afghan higher education: achievements and challenges. *Asian Education and Development Studies*, 9(4), 479-493. <https://doi.org/10.1108/AEDS-09-2018-0146>
- Yusuf, F. A. (2023). Total quality management (TQM) and quality of higher education: A meta-analysis study. *International Journal of Instruction*, 16(2), 161-178.
- Zarin, A., Yadegarzadeh, G., Khosravi, M. Ghaderi, M. & Khorsandi Taskoh, A. (2023). A Review of the Characteristics of Higher Education Curriculum in the Era of the Fourth Industrial Revolution. *Journal of Curriculum Research*, 12(2), 52-74. <https://10.22099/jcr.2023.44027.2544> [In Persian]
- Zuluaga-Ortiz, R., Camelo-Guarín, A., & Delahoz-Domínguez, E. (2023). Efficiency analysis trees as a tool to analyze the quality of university education. *International Journal of Electrical and Computer Engineering (IJECE)*, 13(4), 4412-4421.